LAVINIA MEIJER

VLEUGELS VAN PAPIER

2024 Prometheus Amsterdam

I know everything,
Half of it I really know,
The rest I make up

María Irene Fornés

Ouverture

'Arirang'.

De gebroken akkoorden van dit Koreaanse lied brengen uiteenlopende gevoelens bij elkaar. Als ik het op mijn harp speel stromen weggestopte emoties naar de oppervlakte. Een mengsel van verdriet en verlangen trekt me dieper in de snaren, op een reis naar de andere kant van de wereld, naar mijn tweejarige ik. De muziek stelt me gerust: het is goed. Dit is van jou. Dit ben je. Ik groei met de klanken mee, ze schreeuwen het uit, ik schreeuw het uit.

'Arirang' zet de wereld stil en geeft mij de kans te huilen om het gemis dat al die jaren in mij zat en dat ik maar geen plek kon geven in mijn drukke leven. Ik groeide op in het welvarende Nederland en een gunstige wind vulde de zeilen van mijn carrière. Geen tijd, geen ruimte om me bezig te houden met mijn afkomst. Doorzeilen, niet omkijken. Totdat mijn harp me terugbracht naar mijn geboorteland, mij kennis liet maken met het lied dat alle Koreanen verbindt en mij keer op keer de kracht toont van muziek. Al bij het spelen van de eerste noten voel ik me deel worden van een volk waarmee ik niet ben opgegroeid. Ik

ervaar het leed van een schiereiland dat talloze keren door vreemde overheersers bezet is geweest, om na die lange geschiedenis van oorlog, honger, pijn en verdriet in tweeën te worden gesplitst. Een scheuring die de ene Koreaan tegenover de andere Koreaan plaatste, een gebroken land achterliet, als pion in het grote spel om de wereldmacht.

'Biologisch' en 'geadopteerd', die woorden duiken steeds weer op. Hoe oud ik precies was toen we het eerste gesprek over adoptie hadden weet ik niet meer. Maar mijn adoptieouders Inge en Rob deden nooit geheimzinnig: er waren ouders in Zuid-Korea – mijn biologische ouders – die mij hadden 'gemaakt'. Ik luisterde dan met interesse, alsof het een sprookje was.

Het sprookje is geen sprookje meer, maar van vlees en bloed geworden. Twee verschillende werelden zijn met elkaar verbonden, via de muziek. Muziek maakt het onzichtbare voelbaar, zoals alle kunst: ongrijpbaar en tegelijkertijd van alles het meest dichtbij. In mijn leven verbindt kunst het verleden met het heden en de toekomst, het noorden met het zuiden en het oosterse meisje met de westerse vrouw.

1

Tot halverwege mijn derde levensjaar heette ik Soo-Ji. Mijn naam en mijn thuis in Bucheon waren net zo vanzelfsprekend als mijn ouders en mijn twee jaar oudere broer Kyung-Sup. Maar die zekerheden begonnen af te brokkelen met het vertrek van onze moeder. Vader was soms dagen achtereen weg van huis. Als Kyung-Sup en ik dan honger kregen nam hij me aan de hand mee om bij de buren om eten te vragen. Hij vroeg, ik stond ernaast.

Het duurde niet lang tot vader ons wegbracht naar een kindertehuis. In eerste instantie maar voor drie maanden, dat was de bedenktijd die ouders kregen. We zagen hem nog één keer, maar daarna zouden we hem niet meer terugzien. Mijn broer en ik bleven alleen achter, omringd door vreemde mensen en kinderen. Kyung-Sup bleef dicht bij me, beschermde me waar hij kon, niemand mocht aan me komen. Bij hem voelde ik me veilig en ik koesterde de woorden van onze vader: 'Ik kom jullie halen.'

*

‘We hebben een broertje en zusje voor jullie gevonden in het kindertehuis in Zuid-Korea. Jullie kunnen ze op 18 juli van Schiphol ophalen.’ De medewerker van adoptiebureau Wereldkinderen klonk opgewekt aan de telefoon. Voor Inge en Rob kwam dit geschenk op een donkere dag. In Wenen was net Inges moeder aan alvleesklierkanker overleden.

‘Het jongetje is vier jaar oud en het meisje twee. We hebben ze getest op ernstige ziektes zoals tuberculose, kanker en elefantiasis. We moeten er wel bij vertellen dat het meisje een abnormaal groot hoofd heeft. Misschien is ze niet helemaal in orde. Neem dat mee in jullie beslissing.’

De twee die mijn ouders zouden worden twijfelden geen moment en zeiden volmondig ‘ja’. Mogelijke zorgen beangstigden hen niet. Zonder hun akkoord over mijn grote hoofd had ik dit verhaal niet kunnen vertellen.

Na hun goedkeuring ontvingen ze van ons beiden een foto en bij mij stond deze omschrijving:

No, Soo-Ji, geboren op 12 februari 1983, jonge zusje van No, Kyung-Sup. Ouders hebben haar en haar broer voor adoptie weggegeven, nadat ze waren gescheiden. Omdat de vader moest reizen voor zijn werk, kon hij niet thuis zijn om voor zijn kinderen te zorgen. Hij wilde de kinderen een betere toekomst in een ander land geven.

Op 18 juli 1985 stapten mijn broer en ik in Seoul, samen met nog vier andere Koreaanse kinderen, onder begeleiding van een Nederlandse zakenman op een vliegtuig met bestemming Schiphol. Ik droeg een lichtgeel jurkje met pofmouwtjes en roze schoentjes, beplakt met plastic bloemetjes. Van de crew kreeg ik een slabbetje met het KLM-logo, een kantelpunt in mijn identiteit. Mijn broer moest tijdens de lange vlucht overgeven.

Samen met de zesjarige Lydia, onze nieuwe zus, wachtten Inge en Rob ons in de aankomsthal op. Onderweg naar de luchthaven hadden ze zich afgevraagd of ze zich direct onze ouders zouden voelen. De begeleider droeg ons over en zei over mij: 'Het is een parmantig meisje.' Toen Rob mij optilde, keek ik hem angstig aan voordat ik in huilen uitbarstte. Kyung-Sup stond er hulpeloos bij, het braaksel nog op zijn truitje. Om het bijzondere moment vast te leggen wees de begeleider op zijn camera en leek ons iets te zeggen als 'Lachen!'

Per auto reden we met zijn vijven naar Wageningen, naar huis. Daar aangekomen gingen mijn broer en ik vrijwel meteen in bad. Voor het eerst durfden we iets tegen elkaar te zeggen: 'Wat zijn dit voor rare mensen, ze zien er zo vreemd uit? Waar zijn we?' Onze nieuwe ouders stonden dicht tegen elkaar achter de badkamerdeur, met hun oor ertegenaan gedrukt. Voor onze komst hadden ze van het adoptiebureau een lijst met Koreaanse woorden gekregen. Hadden de kinderen honger? Of dorst, of waren ze misschien moe?

Al snel raakten we helemaal gewend aan de nieuwe situatie, een nieuw land, een nieuwe woning, nieuwe familie, nieuw eten en drinken. En nieuwe namen. Kyung-Sup was Robbie geworden.

Vader legde me op mijn moeders buik. De eerste zes maanden sliep ik daar. 'Lavinia heeft weer op mijn buik geplast,' hoorde ik mijn moeder tegen mijn vader zeggen. Het leek alsof ik altijd al Lavinia had geheten. Dat plassen deed ik niet expres, het gebeurde gewoon, die buik was mijn veilige haven. Mijn moeder en mijn vader: het waren écht mijn moeder en mijn vader.

*

Inge werd in 1955 geboren in Wenen. Haar vader stierf aan een hartstilstand toen zij nog maar drie jaar was. Liggend op de grond blies hij voor haar ogen zijn laatste adem uit. Ze groeide op met haar moeder en haar halfbroer. Dat hij niet haar 'hele' broer was, daar kwam ik pas veel later achter, toen ze het opeens over haar 'halfbroer' had. Op mijn verbaasde reactie reageerde ze met: 'Och ja, dat deed er voor mij niet toe.' Ze zei het op de luchtige manier waarop ze vaak beladen onderwerpen aanpakte.

In hetzelfde gebouw waar Inge met haar moeder en halfbroer woonde, hadden ook haar oma, tantes en ooms een appartement. Volgens haar ging het bij veel Oostenrijkse families zo; iedereen woonde dicht bij elkaar, lette op elkaar en zorgde voor elkaar. Zo

liep zij als kind meerdere keren op een dag trappen op en af. Om wat te eten, te drinken, iets op te halen of te vragen. Het was normaal dat familieleden elkaar aan werk hielpen, zeker als het om een familiebedrijf ging.

Rob kwam in 1952 ter wereld in het Limburgse Kerkrade en groeide op in een gezin met drie zoons. Hij kreeg een katholieke opvoeding, in zijn jeugd wilde hij priester worden en was hij een tijdje misdienaar. Toen ze de Latijnse mis in het Nederlands gingen houden verloor hij zijn interesse. Hij voelde zich al jong maatschappelijk betrokken. Die betrokkenheid lag aan de basis van zijn latere loopbaan in de re-integratie, waarbij hij mensen met een uitkering weer aan het werk hielp.

Robs ouders gingen scheiden toen hij twaalf jaar was. Zijn moeder had psychische klachten, wat ik erover hoorde was dat ze ontoerekeningsvatbaar en labiel was en regelmatig werd opgenomen in rusthuizen. Er was een creatieve kant, ze was artiest, zong in een operettegezelschap en speelde piano. Robs vader zat in het leger en kon streng en star zijn voor zijn zoons. Maar daar kreeg ik weinig van mee, voor mij was hij altijd een vrolijke en opgewekte opa.

Toen mijn moeder achttien was en mijn vader eenentwintig, gingen ze op vakantie. Ze kenden elkaar nog niet. Hij ging met zijn broer en een vriend, zij met een vriendin. Het plan was om backpackend het prachtige, immense Canada te doorkruisen. Op de vakan-

tiefoto's heeft mijn moeder lang, zwart haar en mijn vader een lange, zwarte baard.

Ze kwamen elkaar tegen op een boulevard langs de St. Lawrence River in Quebec. Nou, eigenlijk niet helemaal, ze zagen elkaar daar van een afstandje. Mijn moeder zei tegen haar vriendin: 'Dat is de man met wie ik ga trouwen.'

Zonder een woord met hem te hebben gewisseld vervolgden mijn moeder en haar vriendin hun tocht en ze liftten met een vrachtwagenchauffeur mee naar hun volgende stop, een paar honderd kilometer verderop. Onderweg begon de chauffeur zich vervelend te gedragen. Hij liet de jongedames duidelijk merken dat hij meer wilde dan alleen hun chauffeur zijn. Helemaal klaar met zijn opdringerigheid klommen ze een flink stuk voor hun beoogde pleisterplaats uit de vrachtwagen. Lopend bereikten ze het dichtstbijzijnde hostel, waar gelukkig plek was om te overnachten. En wie kwam mijn moeder daar tegen? Jawel, mijn vader! Die nacht werd er amper geslapen.

Weer terug in Nederland en Oostenrijk wisten ze alle twee dat ze voortaan bij elkaar moesten zijn. Mijn moeder nam de grote stap, als achttienjarige verhuisde ze naar Nederland, voor de liefde. Ze spraken af open te houden of ze in de toekomst hun leven in Nederland of in Oostenrijk verder zouden opbouwen. Beiden hadden de wens om kinderen te adopteren. Voor mijn moeder was dat begonnen toen ze als negenjarige op tv kinderen in Afrika had zien verhon-

geren. Wel wilden ze eerst een eigen kind krijgen, met bevalling en al. Het klinkt simpel, maar zo gezegd, zo gedaan. Ze trouwden, kochten later een huis in Arnhem en een paar jaar later kwam Lydia.

Mijn moeder had grote moeite zich thuis te voelen in Nederland. Ze voelde zich eenzaam en vond Nederlanders maar kille mensen. Ze zou nooit een Nederlandse willen worden en hield vast aan haar Oostenrijkse paspoort. Ze kookte graag met veel knoflook, maar kreeg geregeld van een buurman de vraag of ze ook met minder toe kon. Dit soort bemoeienissen maakte haar zo boos dat ze jaren later, toen we met het gezin een groter huis zochten, bewust koos voor een vrijstaand huis. Een pand waar de geur van knoflook onmogelijk de buren kon bereiken.

Na de geboorte van Lydia verhuisden ze naar Wageningen, naar een rijtjeshuis in de wijk Tarthorst. Toen Lydia een jaar was gingen ze zich verdiepen in adoptie. Na het einde van de Koreaanse Oorlog in 1953 zaten beide Korea's economisch in een diep dal. Vanaf het begin van de jaren zeventig kwam de internationale adoptie vanuit Zuid-Korea op gang. Mijn ouders kozen voor dit land omdat het de minste voorwaarden stelde. In Sri Lanka bijvoorbeeld moest je persoonlijk bij de rechtbank verschijnen om het kind van de moeder over te nemen. En India stelde eisen op het gebied van religie. Maar aan de hoge adoptiekosten ontkwamen ze niet. Voor twee kinderen kwam het, 'met groepskorting', neer op 22.000 gulden. Dat was

inclusief onze vlucht naar Nederland en drie maanden verzorging in het kindertehuis.

Inge en Rob vroegen opa en oma om een financiële bijdrage. Die vertikten het. Waarom zouden ze geld geven aan andermans kinderen? Maar mijn ouders wilden het zo graag dat ze spullen verkochten, elders een lening wisten te krijgen en zich toch konden aanmelden. Er volgden veel bezoeken aan Den Haag voor het verifiëren en vertalen van documenten. Ten slotte kwamen er de nodige controles, zoals door de Kinderbescherming.

*

Voor mijn ouders waren we bij aankomst meteen hun kinderen, maar de regel was dat we het eerste jaar de status van pleegkind kregen, met beperkte rechten. Ze gingen naar Den Haag om ons als pleegkind te laten opnemen in hun testament. Een jaar later kon 'pleegkind' eruit, we kregen toen alle rechten die wettige kinderen ook hebben.

Het was niet makkelijk voor hen om in één keer de overstap van één naar drie kinderen te maken. Zonder zwangerschap en babyjaren plompverloren op een rijdende trein springen was zwaar, logistiek en fysiek. Onbekendheid met wat mijn broer en ik hadden meegemaakt in onze eerste levensjaren zorgde voor onzekerheid en giswerk. Vanuit de gedachte dat geadopteerde kinderen een traumatische breuk hadden

meegemaakt, wilden ze ons koste wat kost een stabiele opvoeding geven.

*

Ik was veruit de kleinste van het gezin. Een nieuwe gewoonte werd dat ik me als een exotisch poppetje door iedereen maar al te graag liet optillen en rondsjouwen. Zelf lopen kon immers altijd nog. Mijn zus had er soms plezier in me het huis uit te dragen terwijl ze zei: 'Jij bent stout geweest, nu breng ik je terug naar Korea.' Ik raakte daardoor erg van streek; ik wilde helemaal niet terug naar Korea, het was hier veel te leuk! Vervolgens liep ze dan een blokje om met mij, waarna ze me weer rustig mee naar binnen bracht en troostte.

Hoewel mijn grootouders niet hadden willen meewerken aan de adoptie, had opa er wel schik in, twee kindjes die er zo anders uitzagen. Hij schaterde het uit toen hij zag hoe mijn broer en ik bij hem thuis ons als een plank voorover op zijn bed lieten vallen: 'Dus zo komen jullie aan die platte neuzen!'

Mijn moeder las me vaak voor, sprookjes, de verhalen van Dikkie Dik en van Dik Trom, *Pluk van de Petteflet* en ga zo maar door. Eén kinderboek, *Snater in het bos*, liet ik haar wel honderd keer voorlezen. Het hoogtepunt komt wanneer de wolf, de schrik van de boerderijdieren, zich in een lege melkton verstopt om ze te bespieden. Tot zijn verrassing wordt hij overgoten met melk. Wanneer hij er spartelend uit probeert

te klauteren, verandert de melk in boter en komt hij helemaal vast te zitten. Dat beeld, van die opeens hulpeloze wolf in de ton, was de reden dat ik het verhaal steeds opnieuw wilde horen. Hoe een hopeloze situatie plotseling ten goede kan keren.

De eerste jaren in Nederland kreeg ik met regelmaat nachtmerries. Mijn vader werd door indianen beschoten met pijlen en moeder werd vergiftigd. Ook had ik soms last van hevige buikpijn. Huilend en kreunend lag ik op de bank. De dokter kon niets vinden en concludeerde dat het waarschijnlijk iets mentaals was. Voor het overige was ik een gezond kind, al kreeg ik snel gaatjes in mijn tanden en groeiden mijn benen wat krom – mogelijk een gevolg van gebrek aan kalk en vitamines in mijn babytijd.

Toen ik nog maar net in Nederland was klom ik een keer spontaan op de eettafel om daar een liedje in het Koreaans te zingen, een dansje te doen en af te sluiten met een diepe buiging waarbij ik 'Amen' zei. Volgens mijn ouders was dat het eerste teken dat ik artiest zou worden. Het was in ieder geval een contrast met het verlegen meisje dat ik was.

*

Robbie moest vrij snel na aankomst in Nederland naar school. Hij ging naar dezelfde school als onze zus, de montessorischool in Wageningen, waar nog

een paar kinderen met een 'andere' achtergrond op zaten. Onze ouders hadden daar vlakbij een antiekwinkel in een winkelstraat. Er heerste een fijne sfeer en ik ging regelmatig mee als mijn zus en broer op school zaten en mijn moeder in de winkel moest zijn. Naast de kassa stond een houten spijlenbedje waarin ik kon slapen als ik moe was. Ik werd zoet gehouden met koetjesreepjes en sesamreepjes als snack.

Maar ook voor mij kwam de eerste schooldag, op diezelfde school. Vier jaar oud stond ik opeens in een donker hoekje van een klaslokaal. Net als de andere kinderen had ik een plantje van huis meegenomen. Het stond op mijn tafeltje, groen en nieuw, zoals alles om me heen nieuw was. Ik staarde ernaar. Maar het zei niets en deed niets. Te verlegen om mijn mond open te doen hield ik hem maar dicht.

Sommige dagen begonnen we in een kring op onze stoel. Wie te laat kwam moest voor straf op de grond zitten. In alle hectiek voor onze ouders om de kinderen op gang te krijgen kwam het een paar keer voor dat we te laat van huis gingen waardoor ik de klas binnenkwam als de les al begonnen was. Dan moest ik in de kring op de grond een plaatsje zoeken. Dat vond ik zo beschamend dat ik op een ochtend al bij voorbaat snikkend hand in hand met mijn vader naar het klaslokaal liep. Ik wilde niet weer op de grond zitten! Mijn gesnik ging over in angstig huilen en wanhopig trok ik me los. Mijn vader tilde me op, bracht me terug naar de auto en we reden naar huis.

Op vrijdagochtend was het feest: meester Henk gaf niet alleen leuk les maar maakte ook geweldige muziek. Om halfnegen bracht hij alle leerlingen – voordat de lessen begonnen – samen in de grote aula. Hij nam plaats achter de piano, alle kinderen zaten op de vloer. Enthousiast speelde hij een halfuur mooie liedjes als 'Het land van Maas en Waal' en 'Als ik toch eens rijk was'. We zongen allemaal mee. Het lied dat mij meteen greep en waar ik iedere week naar uitkeek was 'Verdronken vlinder' van Boudewijn de Groot en Lennaert Nijgh. Een vlinder, waar ik eerst jaloers op was – ik wilde ook zo vrij kunnen vliegen – maar vervolgens medelijden mee kreeg, omdat hij stierf op het water door zijn vleugels van papier. De muziek tilde me op en trok me naar beneden. Licht en donker. Ik wilde de vlinder tot leven zingen.

In de onderbouw kreeg ik geleidelijk aan vriendjes en vriendinnetjes, zoals Laura, de tweelingzusjes Mirla en Maureen, en Milan. Hij was mijn vriendje en ik wist zeker dat ik met hem wilde trouwen.

Het was prettig dat de kinderen uit ons gezin naar dezelfde school gingen en dankzij Robbie voelde ik me er ook veilig. Zo stopte hij met succes voorgoed een pestkop die me een paar keer had toegesnauwd dat hij me na schooltijd in elkaar zou slaan. Niet alleen mijn kleine postuur lokte soms uit tot pesten. Er waren ook kinderen uit de buurt die me 'poepchinees' noemden. Ik verdedigde me dan met 'Ik ben niet Chinees, ik ben

Koreaans!', maar leuk vond ik het nooit om zo op mijn uiterlijk te worden aangesproken. 'Kaaskop!' riep ik soms terug, maar tegelijkertijd schaamde ik me omdat ik precies hetzelfde deed. Ik vroeg mijn vader om bescherming. Hij liep met me mee en vroeg op rustige toon: 'Willen jullie haar niet meer pesten? Dat is niet aardig.' De kinderen waren dan opeens poeslief.

*

Toen Lydia een jaar of acht was ging ze geïnspireerd door Berdien Stenberg als eerste in het gezin op muziekles. Een jaar later sloeg Robbie uit woede Lydia's dwarsfluit kapot op de rand van haar bed. Hij had als kind regelmatig driftbuien, dan verloor hij de controle over zichzelf. Het leek alsof er stoom uit zijn hoofd kwam, zo boos kon hij worden. Er vloog zelfs een keer een baksteen door het raam. Voor Lydia was het incident een welkome aanleiding te stoppen met de lessen; het dwarsfluit spelen zat haar niet in het bloed.

Robbie en ik leerden onszelf blokfluit en *tin whistle* spelen. We vonden elkaar in de muziek. Hij temperde er zijn opvliegendheid mee en ik kwam er mijn verlegenheid mee te boven. Voor hem waren die instrumenten achteraf gezien de voorloper van de doedelzak, ook voor mij werd een creatieve deur geopend.

*